

me (lásd T' / 7 reprezentáció), valamint a latinul íródott [leFcK07] kompozícióegység („Et resurrexit tertia die”: ’És feltámadott a harmadik napon’).

1.5. Az akusztikus vagy auditív (szekunder) vehikulum-imágó konstitutív tényezői (a figurális és a notációs aspektusokat a T' lexikai és a poétikai arculatára együttesen vonatkoztatva): a hangsúlyviszonyok, a szólamok, a melódia, szünetek, a rímstruktúra stb.

2. A T' verbális összetevőhöz rendelhető kontextuális formáció (Fc)

2.1.1. A T' lexikai kontextuális formációjának (leFc) mikroegységei (lásd T' / 1 reprezentáció) többé-kevésbé eleget tesznek a konvencionálisnak tekinthető elvárásainak; a megszűnhetett és a szíve kifejezésekben e helyütt kurzív szedéssel kiemelt magánhangzók hosszúsága azonban eltér a magyar helyesírás szabályaitól.

2.1.2. A mikroegységek összetevőit a lexikai egységek Sg.3. és Pl.3. személyragos alakjai dominálják.

A T' / 1 reprezentációban a rövidítések nagyjában-egészében megegyeznek a *Magyar értelmező kéziszótár (MÉrtKSz)* rövidítéseivel; értelmezésük megkönnyítésül: FőN: főnév, MeN: melléknév, IgN: igenév, HSz: határozószó, KSz: kötőszó, NEI: névelő, fn-i: főnévi, tn: tárgyatlan, ts: tárgyas stb.

T'/1 reprezentáció

a	Nel	a	
dies, diei	FőN	die	Sg. ablativus
dobog	Ige	dobogni	
	tn	dobog+ni	Ige+IgN. képző (fn-i)
ég	FőN	egek	
		eg+ek	FőN+többsjel
és	KSz	és	
et	KSz	et	
fa	FőN	fák	
		fá+k	FőN+többsjel
fény	FőN	fényt	
		fény+t	FőN+tárgyrag
-felé	HSz utótag	(hajnal)fele	
felzúg	Ige	fölzúgnak	
	tn	föl+zúg+nak	IgK+Ige [alanyi ragozás] kijelentő mód, jelen idő, Pl.3.
gyökér	FőN	gyökerek	
		gyöker+ek	FőN+többsjel
hajnal	FőN	hajnalfele	
		hajnal+fele	FőN+HSz utótag
halál	FőN	halált	
		halál+t	FőN+tárgyrag

hamuszín harmadnap	FőN II. HSz	hamuszín harmadnapon harmadnap+on harmadnapra harmadnap+ra	HSz+hat.rag HSz+hat.rag
hitvány legyőz	MeN Ige ts	hitvány legyőzte le+győz+t+e	IgK+Ige [tárgyas ragozás] kijelentő mód, múlt idő, Sg.3.
megérez	Ige ts	megérezik meg+érez+ik	IgK+Ige [tárgyas ragozás] kijelentő mód, jelen idő, Pl.3.
megöl	Ige	megölhették meg+öl+het+t+ék	IgK+Ige+Igeképző [tárgyas ragozás] kijelentő mód, múlt idő, Pl.3.
megszűnik	Ige tn	megszűnhetett meg+szűn+het+ett	IgK+Ige+Igeképző [alanyi ragozás] kijelentő mód, múlt idő, Sg.3.
mert Ravensbrück	KSz FőN	mert ravensbrücki ravensbrück+i	FőN+MeN. képző
resurgo	Ige	resurrexit	kijelentő mód, múlt idő (praesens perfectum), Sg.3.
szél szív	FőN FőN	szél szíve szív+e	FőN+birt. szem.jel (bs: Sg.3, bk: egy)
támad	Ige tn (és ts)	támad támad	Ige [alanyi ragozás] kijelentő mód, jelen idő, Sg.3.
tertius	SzN	tertia	Sg. ablativus, femininum
világ	FőN	világ	

4. Pálinszky János: Harmadnapon – Kondor Béla: Illusztráció a Harmadnapon című vershez

zeng	Ige tn (és ts)	fölzeng föhl+zeng	IgK+Ige [alanyi ragozás] kijelentő mód, jelen idő, Sg.3.
zsoldos	II. FőN	zsoldosok zsoldos+ok	FőN+többszjel

2.2.1. Ami a T' kontextuális lexikai kommunikációegységeit illeti (lásd a T' / 2 reprezentációban a k.. jelű szimbólumokat), azok közül hiányos, elliptikus szerkezetű a k00, a k02, a k08 és a k09.

T'/2 reprezentáció

[leFck00] HARMADNAPON

És [leFck01] fölzúgnak a hamuszín egek,
[leFck02] hajnalfele a ravensbrücki fák.
És [leFck03] megérik a fényt a gyökerek.
És [leFck04] szél támad. És [leFck05] fölzeng a világ.

Mert [leFck06] megölheték hitvány zsoldosok,
és [leFck07] megszünhetett dobogni szive –
[leFck08] Harmadnapra legyőzte a halált.
Et [leFck09] resurrexit tertia die.

Kötőszók kurzív szedése a T' / 2 reprezentációban azt juttatja kifejezésre, hogy azok nem részei a kommunikációegységeknek, hanem csak a szóban forgó egységek összekapcsolására szolgálnak.

2.2.2. Az egyes lexikai kommunikációegységek összetevőkre bontását a T' / 3 reprezentáció mutatja be, melyben a szögletes zárójelbe tett szimbólumok azonosak a T' / 2 reprezentációban alkalmazottakkal; a dőlt betűkkel szedett szimbólumok szerkezeteket jelölnek (MIÉGJSZ: minőségjelzős szerkezet); az álló nagybetűkkel szedett szimbólumok pedig (szöveg)mondatrészeket minősítenek. Bizonyos „ALANY” vagy „TÁRGY” szimbólumok előtt a * azt fejezi ki, hogy a szóban forgó mondatrészt implicit módon az igei toldalék tartalmazza (például [leFck06]: (*TÁRGY [Sg.3.] stb.).

T'/3 reprezentáció

[leFck00]

Harmadnapon
IDŐ-H

[leFck01]

fölzúgnak

ÁLLÍT

a hamuszín egek,
MIÉGJSZ
ALANY

[leFck02]	hajnalfele		a ravensbrücki fák. <i>MIÉGJSZ</i> ALANY
	IDŐ-H		
[leFck03]	megérik	a fényt	a gyökerek. ALANY
	ÁLLÍT	TÁRGY	
[leFck04]	szél	támad	
	ALANY	ÁLLÍT	
[leFck05]	fölszeng	a világ.	
	ÁLLÍT	ALANY	
[leFck06]	megölhették	hitvány zsoldosok, <i>MIÉGJSZ</i> ALANY (*TÁRGY [Sg.3.]	
	ÁLLÍT		
[leFck07]	megszünhetett	dobogni	szíve – (* <i>BIRTJSZ</i>) ALANY
	ÁLLÍT	ÁLLPH	
[leFck08]	Harmadnapra	legyőzte	a halált. TÁRGY (*ALANY [Sg.3.]
	IDŐ-H	ÁLLÍT	
[leFck09]	resurrexit	tertia die. <i>KIJELJSZ</i> IDŐ-H (*ALANY [Sg.3.]	
	ÁLLÍT		

A kommunikációegységek összetevőszerkezetével kapcsolatban itt csak egyetlen kommunikációegység, az [leFck08] adott (kontextuális) szemantiko-szintaktikai szerkezetét kívánom elemezni röviden.

Az [leFck08] „Harmadnapra legyőzte a halált” kommunikációegység összetevőinek lehetséges szintaktikai elrendezései (ha az igekötő elválaszthatóságát is figyelembe vesszük) a következők.

- (1) A halált harmadnapra győzte le.
- (2) A halált harmadnapra legyőzte.
- (3) A halált győzte harmadnapra le.
- (4) A halált győzte le harmadnapra.
- (5) A halált le harmadnapra győzte.
- (6) A halált legyőzte harmadnapra.
- (7) Harmadnapra a halált győzte le.
- (8) Harmadnapra a halált legyőzte.
- (9) Harmadnapra győzte a halált le.
- (10) Harmadnapra győzte le a halált.
- (11) Harmadnapra le a halált győzte.
- (12) Harmadnapra legyőzte a halált.

4. Pilinszky János: Harmadnapon – Kondor Béla: Illusztráció a Harmadnapon című vershez

- (13) Győzte a halált harmadnapra le.
- (14) Győzte a halált le harmadnapra.
- (15) Győzte harmadnapra a halált le.
- (16) Győzte harmadnapra le a halált.
- (17) Győzte le a halált harmadnapra.
- (18) Győzte le harmadnapra a halált.

- (19) Le a halált harmadnapra győzte.
- (20) Le a halált győzte harmadnapra.
- (21) Le harmadnapra a halált győzte.
- (22) Le harmadnapra győzte a halált.
- (23) Legyőzte a halált harmadnapra.
- (24) Legyőzte harmadnapra a halált.

Ezeknek az elrendezéseknek a grammatikai és kommunikatív minősítésekor abból a globális alapelvből indulhatunk ki, hogy az összetevők sorrendje bizonyos szempontból 'közlési fontossági sorrend'. Ami az [leFck08]-at illeti, ez azt jelenti, hogy ebben a kommunikációegységben a legfontosabb (rematikus) összetevő a 'harmadnapra', ezután következik a 'legyőzte', majd a 'halált'.

2.3.1. A T' első fokú kompozícióegységeinek kontextuális lexikai formációját és az első fokú kompozícióegységek összetevőszerkezetét a T' / 4 reprezentáció szemlélteti.

T'/4 reprezentáció

[leFck00] HARMADNAPON

[leFck01] És fölzúgnak a hamuszín egek,
hajnalfele a ravensbrücki fák.

[leFck02] És megérik a fényt a gyökerek.

[leFck03] És szél támad. [leFck04] És fölzeng a világ.

[leFck05] Mert megölhették hitvány zsoldosok,
és megszünhetett dobogni szive –

[leFck06] Harmadnapra legyőzte a halált.

[leFck07] Et resurrexit tertia die.

[K00]: k00

[K01]: *és* k01, – k02.

[K02]: *és* k03.

[K03]: *és* k04.

[K04]: *és* k05.

[K05]: *mert* k06, *és* k07 –

[K06]: k08.

[K07]: *et* k09.

Az első fokú kompozícióegységekkel kapcsolatban megjegyzem, hogy az [leFck07] és az [leFck08] jelű kommunikációegységek között található gondolatjelet mondatzáró

írásjelnek tekintetem. Motiválhatónak tartom azonban azt a tagolást is, amely az [leFck06], az [leFck07] és az [leFck08] jelű három kommunikációegységet (lásd T' / 2 reprezentáció) egyetlen kompozícióegységnek tekinti.

2.3.2. Az első fokú lexikai kompozícióegységek magasabb egységekké szerveződését a T' / 5 reprezentáció mutatja, melyben a „^” szimbólum a formális egymáshoz kapcsoltság (konkatenáció) jele.

T'/5 reprezentáció

K00 és K01 és K02 és K03 és K04 mert K05 ^ K06 et K07

A K01-et, K02-öt, K03-at, K04-et és K07-et bevezető mellérendelő kapcsolatos és kötőszó 'anforikus' szerkezetet eredményez.

2.4. Ami a poétikai kontextuális formációban (poFc) a metrikai-ritmikái struktúra sajátosságait illeti, az [leFck01] – [leFck04] alkotta első versszakban kétféle diaeresis lehetséges: 4 + 6, illetőleg 5 + 5 felosztású, az [leFck05] – [leFck07] alkotta másodikban pedig 5 + 5, lásd a T' / 6 reprezentációt (melyben az első oszlop a sorok szótagszámát, a második a metrikai-ritmikái tagolást, a harmadik a grammatikai és kommunikatív felosztást, a negyedik pedig a rímeket jelöli).

T'/6 reprezentáció

És fölúgnak a hamuszín egek,	10	4+6, 5+5	(4+6)	a
hajnalfele a ravensbrücki fák.	10	4+6, 5+5	(4+6)	b
És megérik a fényt a gyökerek.	10	4+6, 5+5	(3+7, 4+6)	a
És szél támad. És fölzeng a világ.	10	4+6, 5+5	(4+6)	b
Mert megölhették hitvány zsoldosok,	10	5+5	(5+5)	x
és megszünhetett dobogni szive –	10	5+5	(5+5)	c
Harmadnapra legyőzte a halált.	10	4+6, 5+5	(4+6)	x
Et resurrexit tertia die.	10	5+5	(5+5)	c

A T' / 6 reprezentációban látható metrikai-ritmikái struktúra és a szemantiko-szintaktikai szerkezet(ek) egymásra vetítésével hozható létre a T' teljes verbális kontextuális formációja. (A metrikai-ritmikái struktúra például az [leFck08] esetén többféle grammatikai szerkezetre (lásd a 2.2.2. alatt bemutatott (3), (4), (7), (8), (11) stb. számúakat) is rávetíthető.)

3. A T' verbális összetevőhöz rendelhető rendszerszerű formáció (Fσ)

3.1. A T' rendszerszerű lexikai formációja (leFσ) mikroegységeivel (vö. T' / 1 reprezentáció) kapcsolatban megállapítható, hogy azok többsége eleget tesz a rendszerre vonatkozó tudásunknak. Elemei közül jelentős szövegkonstitutív szerepet játszanak a következők toldalékai: „fölúgnak”, „megérik”, „megölhették”; „fölzeng”, „legyőzte”, „megszünhetett”, „támad”; „egék”, „fák”, „gyökerek”. Az MÉRtKSz-ben önálló lexikai elemként nem található meg: a *hajnalfele* és a *fölzeng*.